

Międzynarodowy Dzień Różnorodności Biologicznej

2009-05-19

Od kilku już lat dzień 22 maja obchodzony jest na całym świecie jako Międzynarodowy Dzień Różnorodności Biologicznej.

Tegorocznym hasłem tego dnia są inwazyjne gatunki obce. Inwazyjne gatunki obce to rośliny, zwierzęta, patogeny i inne organizmy, które nie są rodzime dla ekosystemów i mogą powodować szkody w środowisku lub gospodarce, lub też negatywnie oddziaływać na zdrowie człowieka. W szczególności inwazyjne gatunki obce oddziałują negatywnie na różnorodność biologiczną, w tym na zmniejszenie populacji lub eliminowanie gatunków rodzimych, poprzez konkurencję pokarmową, drapieżnictwo lub przekazywanie patogenów oraz zakłócanie funkcjonowania ekosystemów. Inwazyjne gatunki obce sprowadzone lub rozprzestrzenione poza swoimi naturalnymi siedliskami, oddziałują na rodzimą różnorodność biologiczną prawie wszystkich ekosystemów ziemi i stanowią jedno z największych zagrożeń dla tej różnorodności. Od XVII wieku inwazyjne gatunki obce przyczyniły się do wyginięcia prawie 40% gatunków zwierząt, dla których przyczyna wyginięcia jest znana.

Problem inwazyjnych gatunków obcych stale narasta, głównie z powodu rozwoju globalnego handlu, transportu i turystyki, co może ułatwiać wprowadzanie i rozprzestrzenianie się gatunków obcych w środowisku. Jeżeli dla danego gatunku nowe środowisko jest wystarczająco podobne do rodzimego, gatunek ten może przetrwać i rozmnażać się. Nie napotykając naturalnych wrogów lub innych ograniczeń gatunek może stać się inwazyjny: zwiększać obszar swojego występowania i wypierać gatunki rodzime. Proces ten wpływa na wzrost kosztów społeczno-ekonomicznych, zdrowotnych i ekologicznych na całym świecie. Inwazyjne gatunki obce zwiększają biedę i stanowią zagrożenie dla rozwoju, poprzez swój wpływ na różne dziedziny gospodarki, jak: rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, ale też na ekosystemy naturalne, które stanowią istotną podstawę wyżywienia w krajach rozwijających się. Szkody te zwiększają się dodatkowo na skutek zmian klimatu, zanieczyszczenia środowiska, utraty siedlisk i przekształceń środowiska przez człowieka.

Wiele krajów zmagają się z niezwykle złożonym i kosztownym problemem inwazyjnych gatunków obcych. Na przykład roczne szkody w środowisku spowodowane przez gatunki obce w Stanach Zjednoczonych, Brazylii, Południowej Afryce, Wielkiej Brytanii, Indiach oraz Australii oceniono na ok. 100 miliardów dolarów amerykańskich. Zajęcie się tym problemem jest sprawą pilną, nie tylko ze względu na rosnące koszty, ale również ze względu na często nieodwracalny wpływ na środowisko.

Gatunki mogą „podróżować” różnymi środkami transportu wodnego, lądowego lub powietrznego, przenosząc się wraz z pojazdem lub jego ładunkiem do różnych zakątków kuli ziemskiej. Jednym z najbardziej rozpowszechnionych sposobów przemieszczania się morskich gatunków obcych są wody balastowe statków oraz zanieczyszczone zewnętrzne części ich kadłubów. Próbką wody pobrana z wód balastowych zawiera przeciętnie kilkaset żywych gatunków. Gatunki obce przedostają się do środowiska również poprzez zamierzone lub przypadkowe wypuszczenie do środowiska zwierząt i roślin hodowanych w domu lub w przydomowych ogródkach. Gady, płazy, ryby akwariowe oraz rośliny wyrzucane do stawów lub spuszczone do kanalizacji łatwo przedostają się do ekosystemów wodnych. Oprócz nieświadomego transportu gatunków obcych przez osoby podróżujące, często turyści przywożą „pamiątki” - w formie egzotycznych roślin i zwierząt, lub świeże owoce i warzywa wraz z mikroorganizmami i owadami. Wiele organizmów transportowanych jest wraz z drewnem lub produktami z drewna. Szereg gatunków wykorzystywanych w leśnictwie i rolnictwie świadomie zostało sprowadzonych przez człowieka w celu zwiększenia produkcji i konkurencyjności na rynku (np. dąb czerwony, lucerna siewna) lub zostało posadzonych jako rośliny ozdobne w ogrodach i parkach (np. klon jesionolistny, nawłoc kanadyjska). Inwazyjnymi gatunkami obcymi mogą stać się też organizmy sprowadzane w celu walki ze szkodnikami lub organizmy towarzyszące gatunkom hodowanym w formie akwakultury.

Przydatne linki

- Gatunki Obce w Polsce
<http://www.iop.krakow.pl/ias/>

Strona Instytutu Ochrony Przyrody PAN zawiera m.in. bazę danych o gatunkach obcych w Polsce.

- Księga Gatunków Obcych Inwazyjnych w Faunie Polski
<http://www.iop.krakow.pl/gatunkiobce/default.asp>

Strona Instytutu Ochrony Przyrody PAN zawiera m.in. bazę danych o inwazyjnych gatunkach obcych w faunie Polski.

- Delivering Alien Invasive Species Inventories for Europe (DAISIE)
<http://www.europe-aliens.org/>

Strona zawiera m.in. bazę danych inwazyjnych gatunków obcych w Europie.

- The North European and Baltic Network on Invasive Alien Species (NOBANIS)
<http://www.nobanis.org/>

Strona zawiera m.in. bazę danych inwazyjnych gatunków obcych w Europie Północnej i rejonie Morza Bałtyckiego.

- Konwencja o ochronie różnorodności biologicznej a inwazyjne gatunki obce
<http://www.cbd.int/invasive/>

Na stronie znajdują się informacje nt. działań Konwencji w sprawie inwazyjnych gatunków obcych. Ze strony tej można pobrać plik zawierający logo Międzynarodowego Dnia Różnorodności Biologicznej, plakat wydany z tej okazji oraz folder „Invasive Alien Species - a threat to biodiversity”.

- Dyrektywa Siedliskowa a inwazyjne gatunki obce
http://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm

Na stronie znajdują się informacje nt. działań Komisji Europejskiej w sprawie inwazyjnych gatunków obcych.

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska zastrzega, że nie odpowiada za aktualność informacji i aktów prawnych, do których odesłania znajdują się w powyższym artykule.

Opracowały:
Ministerstwo Środowiska, Departament Ochrony Przyrody - Bożena Haczek
Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Departament Ochrony Przyrody - Ewa Pisarczyk

[Przykłady inwazyjnych gatunków obcych](#)

[Gatunki obce w dokumentach międzynarodowych](#)

[Gatunki obce w dokumentach Unii Europejskiej](#)

[Gatunki obce w dokumentach krajowych](#)